

als kaper in dienst van de gebroeders Lampsins, tussen 1635 en 1637. Vrijwel niets staat er dus bijvoorbeeld in over De Ruyters woonhuizen in Vlissingen en over zijn jaren als zeeofficier bij de Zeeuwse admiraliteit tijdens de Eerste Engelse Oorlog (1652-1654).

Ronald Prud'homme van Reine, Den Haag

Jönsson, A., *Letters from sir James Spens and Jan Rutgers* (The works and correspondence of Axel Oxenstierna. Second series 13; Stockholm: Royal Swedish Academy of Letters, History and Antiquities/Swedish National Archives, 2007, 643 blz., SEK455,-, ISBN 978 91 7402 367 1).

De reeks *Rikskansleren Axel Oxenstiernas skrifter och brevväxling* (AOSB), uitgegeven onder de auspiciën van de Koninklijke Zweedse Academie van Letteren, Geschiedenis en Oudheden, loopt sinds 1888. Het werk aan de uitgave lag vanaf 1977 stil, maar werd in 1999 hervat. In de eerste afdeling van deze reeks krijgen de werken en brieven van de hand van de Zweedse rijkskanselier Axel Oxenstierna (1583-1654) een plaats. Tot nu verschenen vijftien delen over de periode 1606-1636. De tweede afdeling omvat inmiddels dertien delen met selecties uit de aan Oxenstierna gerichte correspondentie. De reeks is van belang voor de kennis van de Zweedse en Europese geschiedenis, in het bijzonder van de Dertigjarige Oorlog. Tijdens die oorlog speelde Zweden onder leiding van koning Gustaaf II Adolf en rijkskanselier Oxenstierna een belangrijke rol in de Midden-Europese politiek.

Het onderhavige deel bevat de brieven van twee diplomaten, Spens en Rutgersius. Jacob Spens († 1632) was een uit Schotland afkomstige militair die zich in opdracht van Jacobus I van Engeland, diens opvolger Karel I en Gustaaf Adolf van Zweden op de werving van troepen richtte. Hij vervulde ook diplomatieke missies, onder meer in de jaren 1623-1626, toen hij betrokken was bij de voorbereiding van een protestantse liga, waaraan ook de Republiek uitgenodigd werd deel te nemen. Over zijn onderhandelingen doet Spens verslag in correspondenties die de periode 1613-1630 beslaan (23-224). Hij bediende zich van het Schots, maar ook van het Duits en vooral van het Latijn, dat hij door een secretaris moest laten uitschrijven (103 en 126), want zijn talenkennis was beperkt.

Dat laatste gold niet voor Spens' in Dordrecht geboren collega Janus Rutgersius (1589-1625), die een gedegen opleiding had genoten en een enthousiast boekenverzamelaar was. Na een studie in de letteren te Leiden, promoveerde Rutgersius in Orléans tot licentiaat in de rechten. In 1614 werd hij door de Zweedse ambassadeur in de Republiek, Jacob van Dijck, overgehaald in Zweedse diplomatieke dienst te treden. Maar hij bleef zijn jeugdliefde trouw, want in mei 1618 publiceerde hij de vrucht van zijn filologische onderzoekingen in de *Variarum lectionum libri sex*, met een opdracht aan Gustaaf Adolf. Rutgersius maakte een groot aantal reizen in opdracht van Zweden, waaronder vijf missies naar de Republiek, die vooral

bedoeld waren om schepen, materieel, leningen en subsidies voor de oorlogvoering te verwerven. Rutgersius had de waardigheid van commissaris, (hof)raad, buitengewoon ambassadeur en resident. In 1620 bezocht hij Praag, waar hij het Boheemse avontuur van ‘winterkoning’ Frederik V van de Palts van nabij meemaakte. Na de slag op de Witte Berg (8 november 1620) moest hij overhaast de wijk nemen. Rutgersius doet op zakelijke wijze, zonder stilistische verfraaiing, verslag van zijn onderhandelingen, al veroorlooft hij zich wel eens een uithaal naar een vijand als Cornelis van Aerssen, griffier van de Staten-Generaal, die zijn diplomatie dwarsboomde (246-247). In een werkverdeling met Van Dijck was hij overeengekomen de algemene nieuwsvoorziening aan zijn collega over te laten (304). Tot Van Dijcks terugroeping, in april 1620, bepaalt deze afspraak de aard van zijn correspondentie: Rutgersius verbleef in Holland tijdens het hoogtepunt van de Bestandstwisten, maar over deze – ook voor Zweden – niet onbelangrijke politiek-godsdiensstige controversen treedt hij niet in details. Later is Rutgersius wel scheutiger met algemeen nieuws, zeker in de brieven die hij van buiten de Republiek verstuurde. In april 1622 (437) beriep hij zich in een korte brief op uithuizigheid vanwege de voorjaars schoonmaak, maar hij redigeerde ook uitvoerige verslagen waarin bijvoorbeeld de inname van Breda door Ambrogio Spínola (1624-1625) gedetailleerd aan de orde kwam. Zijn correspondentie omvat de periode 1615-1625 (225-586).

De inrichting van deze uitgave is overzichtelijk. Een beknopte inleiding verschaft biografische informatie over Spens en Rutgersius. Aan de brieven gaan steeds gedetailleerde samenvattingen in het Engels vooraf. De briefteksten worden in beperkte, maar voldoende mate voorzien van tekstkritische en historische annotatie. Een lijst met biografieën van de voornaamste personen, een overzicht van geraadpleegde werken en een index op personen, plaatsen en een aantal belangrijke thema’s sluiten de uitgave af. De brieven van Spens en Rutgersius zijn, behalve in deze gedrukte vorm, ook via de site van het Riksarkiv in Stockholm raadpleegbaar ([http://www.statensarkiv.se/Startsida, Sök i Arkiven, Oxenstiernaprojektet](http://www.statensarkiv.se/Startsida,Sök%20i%20Arkiven,Oxenstiernaprojektet)).

De combinatie van een gedrukte en elektronische versie biedt grote voordelen. Bestudering van deze brieven vraagt om de traditionele boekvorm, maar via het beeldscherm kan gemakkelijker op woorden worden gezocht. Bovendien geeft de site ook goed leesbare facsimile’s van alle handschriften, waardoor controle van de transcriptie altijd mogelijk is. Ik heb de transcriptie van enkele brieven nagezien, maar trof slechts enkele futiele onnauwkeurigheden aan: nrs. 3534, 3592 (waar op pagina 224, acht regels boven de datering ‘gnedig’ als ‘gnedigen’ gelezen moet worden), 2045, 2160 en 2172 (waar ik op bladzijde 472, in de derde regel van de brief, ‘exemplum’ in plaats van ‘exemplar’ lees). Op pagina 246 (nr. 2053) stuitte ik nog op ‘refuderant’, terwijl het handschrift ‘retuderant’ geeft. Deze steekproef wees dus uit dat de editie heel betrouwbaar is en in alle opzichten voldoet aan de eisen die aan een tekstkritische uitgave gesteld mogen worden. De verwijzing in de frase ‘(culpam) quam confitendo penè, ut ille ait, innocens esse possum’ (386) slaat wellicht op de tragedieschrijver Seneca, *Agamemnon* 243: ‘quem paenitet peccasse paene est innocens’.

Al met al stemt het tot tevredenheid dat de serie *AOSB* met dit kloeke deel opnieuw voortgang heeft gevonden. In combinatie met de internetsite gaat het hier om een bron die ook over het politieke leven in de Republiek in de eerste helft van de zeventiende eeuw belangrijke gegevens bevat.

Henk Nellen, Huygensinstituut Den Haag

Andrade, T., *How Taiwan became Chinese: Dutch, Spanish, and Han Colonization in the Seventeenth Century* (Oorspronkelijk dissertatie Yale University 2000, Online publicatie: www.gutenberg-e.org; New York: Columbia University Press, 2007, niet genummerde blz., ISBN 978 0 231 50368 7).

Taiwan is in de geschiedenis van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) vooral bekend doordat in 1662 fort Zeelandia door de van origine Chinees-Japanse krijgshoofd Zheng Chenggong, voor de Nederlanders Koxinga, werd overmeesterd. Hij werd daarbij zeer gesteund door Chinezen die zich daar als landbouwers hadden gevestigd. Deze Chinese, of beter Han, kolonisten en de politiek die de VOC ten opzichte van hen volgde, zijn het thema van dit boek. Het verscheen als een elektronische publicatie. Deze recensie is gebaseerd op een *advance reading copy*.

Het verhaal hoe de VOC, na een mislukte poging om Macao op de Portugezen te veroveren en via een tijdelijk verblijf op de Pescadores (Penghu eilanden), zich in 1624 op Taiwan nestelde is vrij bekend. De inheemse bevolking begroette de Compagnie zeker niet met gejuich, maar liet zich door de Nederlanders uit elkaar spelen, zodat er tenslotte zoiets als een Pax Hollandica ontstond. De Spanjaarden vestigden zich vanuit de Filipijnen op de noordpunt van wat zij, naar het Portugese Ilha Formosa, La Isla Hermosa noemden. Zij vormden voor de VOC echter geen werkelijke bedreiging, doordat na 1635 de Compagnie als enige in Japan werd geduld en zo de lucratieve handel daarheen in hertenvellen van Taiwan en zijde van China beheerste. De zijde werd van de vastewal door jonken van Fujian aangevoerd. Naast handel bedreef de VOC na 1630 bevolkingspolitiek. Andrade schrijft de komst van Chinese kolonisten toe aan de goede vooruitzichten op het bedrijven van landbouw, samen met de veiligheid, de rechtszekerheid en de fiscale tegemoetkomingen die de Compagnie bood.

Toen de Chinese kolonisten met de verbouw van suiker en rijst tot enige welvaart waren gekomen, ging de Compagnie allerlei belastingen van hen heffen, waarmee ze haar onkosten kon bestrijden. Tenslotte werd er een hoofdgeld geheven en werden rechten om als enige met een inheems dorp handel te drijven verpacht. Bij het eerste kwam afpersing door VOC-soldaten regelmatig voor en de pachtgelden stegen enorm, wat vooral problemen gaf toen de stand van de herten sterk verminderde en de aanvoer van handelswaar uit China stokte door de burgeroorlog tussen de aanhangers van de Manchus en die van de Ming. De pachters kregen grote schulden. In 1652 kwamen